Sisäministeriö
Inrikesministeriet

4.6.2025

Johtava asiantuntija Tuuli Tuunanen
Maahanmuutto-osasto

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

K 1/2025 vp Hallituksen vuosikertomus 2024¸ eduskunnan hyväksymät lausumat työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa koskevin osin

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksessa eduskunnalle 2022 (K 7/2022 vp – EK 52/2022 vp) eduskunta on edellyttänyt, että valtioneuvosto:
6. selvittää lainsäädännön muutokset, joilla lapsen oikeuksien täysimääräinen toteutuminen turvataan silloin kun lapsi tai jompikumpi hänen vanhemmistaan on ulkomaalainen

Sisäministeriö esittää lausuntonaan kunnioittavasti seuraavaa:

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaan Suomi noudattaa maahanmuuttopolitiikassa ihmisoikeus- ja muita kansainvälisiä sopimuksia, EU-lainsäädännön velvoitteita ja oikeusvaltioperiaatetta. Suomi osallistuu monenkeskiseen, kansainväliseen yhteistyöhön.

Lukuisten hallitusohjelmakirjausten toteuttamiseksi sisäministeriössä on vuosina 2023–2024 ja alkuvuonna 2025 käynnistetty ja toteutettu useita maahanmuuton lainsäädännön muuttamiseen liittyviä lainsäädäntöhankkeita, joista valtaosassa vaikutukset kohdentuvat myös lapsiin. Lainsäädäntöhankkeiden valmistelun yhteydessä arvioidaan normaalissa lainvalmistelumenettelyssä lapsen oikeuksien toteutuminen. Lisäksi useissa lainsäädäntöhankkeissa, jotka pääsääntöisesti kiristävät maahanmuuttopolitiikkaa, on kuitenkin pyritty huomioimaan lapsen asema sekä lapsen oikeuksien edistäminen ja toteutuminen erityisin lapsia koskevin säännöksin.

Huoltajansa kanssa säilöön otettavan lapsen säilöönotolle on juuri säädetty yleisestä säilöönoton enimmäiskestosta poikkeava enimmäiskesto, joka on kolme kuukautta. Säilöönottoa voidaan jatkaa enintään toisella kolmella kuukaudella maasta poistamiseen liittyvissä tilanteissa. Lakimuutos vahvisti kansainvälisiin velvoitteisiin ja Euroopan unionin lainsäädäntöön perustuvaa velvoitetta lasten säilöönoton lyhytaikaisuudesta. Lakimuutos tuli voimaan 6.5.2025.

Perheenyhdistämisen edellytysten tiukentamista koskevassa lainsäädäntöhankkeessa pyrittiin huomioimaan lasten asema. Esimerkiksi kansainvälistä suojelua saavien perheenkokoajien tulevan kahden vuoden asumisajan osalta säädettiin poikkeusperuste lapsen edun perusteella. Lisäksi lapsen alaikäisyyden määrittämistä

muutettiin Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisun johdosta. Lakimuutos on tarkoitus tulla voimaan 16.6.2025.

Kansalaisuuslaissa olevaa lapsen määritelmää ollaan päivittämässä siten, että se vastaisi lasten oikeuksia koskevan yleissopimuksen määritelmää. Laista poistettaisiin viittaus siihen, että kyse on naimattomasta henkilöstä. Samalla päivitettäisiin myös muita kansalaisuuslain kohtia, joissa on yhä oletuksena, että täysi-ikäiseksi voisi tulla avioitumalla alle 18-vuotiaana. Lakimuutos on tarkoitus tulla voimaan 1.10.2025.

Euroopan unionin muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen täytäntöönpanon yhteydessä lasten oikeuksien edistäminen on huomioitu kauttaaltaan eri suoraan sovellettavissa säädöksissä ja viranomaisten on asetuksia soveltaessaan ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Esimerkkeinä lasten oikeuksien huomioimisesta voi mainita, että muun muassa lapsen oikeus tulla kuulluksi vahvistuu, monitieteinen iän arviointi monipuolistaa iän arvioinnin menetelmiä, rajamenettelyn soveltamisen mahdollisuudet ilman huoltajaa olevien lasten osalta vähenevät, vastuunmäärittämisessä vahvistetaan perheeseen liittyviä perusteita muun muassa edellyttämällä, että jäsenvaltiot asettavat perheitä koskevat tapaukset etusijalle ja tukevat perheen jäljittämistä. Säädösten soveltaminen alkaa kesällä 2026 ja kansallista täytäntöönpanoa valmistellaan kahdessa lainsäädäntöhankkeessa.

Edellä mainittuun kokonaisuuteen myös kuuluvan vastaanottodirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä uudistetaan vastaanottolain ja kotoutumislain edustajajärjestelmiä koskevaa sääntelyä. Edustajan tehtäviin ja kelpoisuuteen esitettävät muutokset edistävät ilman huoltajaa olevien lapsien edustamisen yhdenmukaisuutta ja lapsen edun ja oikeuksien toteutumista. Lisäksi vastaanottodirektiivi edellyttää kansallisen sääntelyn tarkentamista koskien erityisten vastaanottotarpeiden arviointia, mikä selkeyttää ja edistää haavoittuvassa asemassa olevien, kuten lasten, erityisen tuen tarpeiden huomioimista vastaanottoprosessin aikana. Vastaanottodirektiivi tulee panna täytäntöön 12.6.2026 mennessä.

Pysyvien oleskelulupien osalta valmisteilla on lainsäädäntömuutos niin, että lapsi voisi saada pysyvän luvan ilman omaa asumisaikaa, jos huoltajalla olisi pysyvä lupa, P-EU tai Suomen kansalaisuus. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan lapseltakin vaaditaan aina oma neljän vuoden asumisaika jatkuvalla oleskeluluvalla. Lasten osalta olisi tarkoitus esittää poikkeuksia uusiin kotouttamisvaatimuksiin sekä pysyvissä luvissa että P-EU-luvissa. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalla vielä ennen kesää.